

פרשת וישלח

(לב ח) וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֲשׂוּ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכּוּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה
הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה:

יה יג) ואחביא מנביאי ה' וגו' חמשים חמשים
איש במערה ואכלכלם לחם ומים ואמרו
רבותינו ז"ל (ב"מ מב ע"א) לעולם ישלש אדם
מעותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא
שליש תחת ידו שנאמר (דברים כח ל) יצו ה' אתך
את הברכה באסמיך זו פרקמטיא ובכל משלח
ידך זו תחת ידיך וברכך בארץ זו קרקע.

והיה המחנה הנשאר לפליטה הם לאה ורחל
ומחנה שעמם^א ומקרא מלא פירש
הכתוב ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל
ועל שתי השפחות לפליטה מן החרב כענין
שכתוב (ירמיה נא ג) פלטים מחרב ומכאן למד
עובדיהו שעשה מן הנביאים ב' חלקים שלא
החביא אותם במקום א' הוא שכתוב (מלכים א'

רבינו בחיי

(לב ט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְהָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאֵל
אֱלֹהֵי שׁוֹב לְאָרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאִיטִיבָה עִמָּךְ:

ואלהי אבי יצחק האומר אלי וע"ד הקבלה
אם יאמר כן היה השם המיוחד רמו

היה ראוי שיזכיר תחלה השם המיוחד^ב
ושיאמר ה' אלהי אבי אברהם

רבינו בחיי

מאיר האמת

תרגום: בא וראה מה כתוב "ויחץ את העם
אשר איתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני
מחנות". למה "לשני מחנות" משום שאמר "אם יבוא
עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר
לפליטה". בא וראה שכינה לא זזה מאהל לאה
ומאהל רחל. אמר יעקב ידעתי שהרי שמירה לאלה
מהקדוש ברוך הוא מה עשה "וישם את השפחות ואת
ילדיהן ראשונה". אמר אם יהרוג עשו יהרוג את אלה
אבל אלה איני פוחד מהם משום ששכינה עמם. ועל
זה "והיה המחנה הנשאר לפליטה" כיון שעשה את
זה תיקון תפילתו עליהם מה כתוב "ויאמר יעקב אלהי
אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב
לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך".
ב. עי' לעיל פרשת בראשית הערה רד.

א. זהר (ח"א קסח ע"ב): תא חזי מה כתיב (שם ז)
ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר
והגמלים לשני מחנות אמאי לשני מחנות בגין דאמר
אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה
הנשאר לפליטה תא חזי שכינתא לא עדאת מאהל
לאה ומאהל רחל אמר יעקב ידענא דהא נטירו לון
לאלין מן קב"ה מה עבד (שם לג ב) וישם את
השפחות ואת ילדיהן ראשונה אמר אם יקטיל עשו
לאלין יקטיל אבל אלין לא מסתפינא מנייהו בגין
דשכינתא עמהון ועל דא והיה המחנה הנשאר
לפליטה כיון דעביד האי אתקין צלותיה עלייהו מה
כתיב (שם ט) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם
ואלהי אבי יצחק יהוה האומר אלי שוב לארצך
ולמולדתך ואיטיבה עמך.

לתשובה^ג שהוא הדין^ד, והנה יעקב היה מדבר בתפלה לא רצה להכנס לפנים מן החסד כי כל מה שהוא לפנים מן החסד הוא דין^ה וקו היושר, והוא היה ירא שמא יגרום החטא ומפני זה התחיל אלהי אבי אברהם שהוא מדת החסד, וסיים בשם המיוחד שהוא מדת התפלה והוא מדת הרחמים^ו, ועל כן סדר המדות בתפלתו על הסדר הזה אלהי אבי אברהם זו מדת החסד, ואלהי אבי יצחק זו מדת הגבורה, ה' מדת רחמים, והוא בלשון שאנו אומרים בתפלה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, וכן כתוב בסדר של מעלה ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך^ז ומזה הזכיר כאן ואיטיבה עמך.

וכבר ידעת מאמר חכמי האמת (ב"ר פמ"ז ס"ו) ה האבות הן הן המרכבה ואין מרכבה

פחותה מארבעה^ח ואין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות טז ע"ב) שהרי הש"י קרא את עצמו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ולא מצינו כן בשאר נביאים שיאמר אלהי משה אלהי יונה אף על פי שמצינו (שמות לב יא) ויחל משה את פני ה' אלהיו וכן ביונה (יונה ב ב) ויתפלל יונה אל ה' אלהיו מכל מקום לא ייחד הקדוש ברוך הוא שמו עליהם שיקרא אלהי פלוני כי אם על אברהם יצחק ויעקב אבל מצינו זה בדוד הוא שכתוב (מלכים ב' כ ה) אלהי דוד אביך.

ומזה היה רגיל הרב אבי הקבלה רבי יצחק בן הרב ז"ל^ט לומר בתפלתו אלהי דוד ובונה ירושלים כדי שיזכיר בתפלתו המרכבה על שלמותה בארבעה אבות^י והכתוב שאמר (מלכים ב' ב יד) איה ה' אלהי אליהו אינו מן הענין הזה כי הוא תפלה ומה

מאיר האמת

א. עטר ואקשר קשורא בקשירו חד כדקא חזי אלה"י אבי אברהם לימינא ואלה"י אבי יצחק לשמאלא האומר אלי הכא תלי מלה לאתעטרא לאתריה בינייהו שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך. תרגום: הקדוש ברוך הוא תאב לתפלות הצדיקים בשעה שצריך להם משום שיוודעים לרצות את רבונם. מה כתוב ביעקב "אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב" וגו'. התעטר ונקשר קשר בקשר אחד כראוי. "אלהי אבי אברהם" לימין "ואלהי אבי יצחק" לשמאל "האומר אלי" כאן תלה הדבר להתעטר למקומו ביניהם "שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך".

ב. עי' לעיל פרשת חיי שרה הערה א.

ג. עי' הרקאנאטי פרשת נשא: ר' יצחק בן הרב ז"ל שהיה נגלה לו אליהו ז"ל כי נגלה לרבי דוד אב ב"ד ולמד לו חכמת הקבלה ומסרה לבנו הראב"ד וגם לו נגלה והוא מסרה לבנו ר' יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם וגם לו נגלה והוא מסרה לב' תלמידיו האחד ר' עזרא שפירש שיר השירים והאחד ר' עזריאל ואחריהן נמשכה להרמב"ן ז"ל.

ד. עי' ירושלמי ברכות (לה ע"ב): בברכה בקרית

ה. עי' לעיל פרשת בראשית הערה רב. ד. עי' זהר (ח"א רכ ע"ב): אף על גב דבהאי נחל דינא לא אשתכח ביה דינין מתערין מניה. תרגום: ששנינו, אף על גב שבנחל הזה לא נמצא דין, מתעוררים ממנו דינים. ה. עי' תיקו"ז (כד ע"ב): אימא עלאה מקננא בכרסייא בתלת ספירן עלאין. עי' ע"ח שער מול"מ ב דהג"ר הם כחד חשיבן ועי' דע"ה ח"ב קטו ע"ג שם מביא רבינו ראייה לזה מהתיקו"ז הנ"ל. ו. עי' זו"ח (לד ע"א): ודא איהו אדנ' שפתי תפתח פתח היכ"ל דאיהו אדנ' בחושבן וייעול צלותא וצלותא דישראל לעילא איהי מלכות ואיהו תפארת. תרגום: וזהו אדנ"י שפתי תפתח פתח את היכ"ל שהוא כמספר אדנ"י, ותכנס התפלה, ותפלה של ישראל שלמעלה היא המלכות, והוא התפארת. היינו שתפילה היא חיבור של ת"ת ומלכות.

ז. עי' זהר (ח"א קסט ע"א): קב"ה תאיב לצלותהון דצדיקייא בשעתא דאצטריך לון בגין דידעי לרצויי למריהון מה כתיב ביה ביעקב אלה"י אבי אברהם ואלה"י אבי יצחק יהו"ה האומר אלי שוב [וגו']

קצח דרכי בראשית לב ל - לג כ האמת
פרשת וישלח

שלא הזכירו החכמים לדוד בכלל האבות כונתם היה כנגד ארבע חיות המרכבה שהשלשה בלבד פירש הכתוב את מקומם הוא שכתוב במרכבה של יחזקאל (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן ומה שאמר ודמות פניהם

פני אדם באורו באמצע ופירש הכתוב כי מן הימין פני אריה מן השמאל פני שור אבל פני נשר שהוא הרביעי לא הזכיר את מקומו כלל אם מן הימין אם מן השמאל או מלפניו או מלאחריו כי היא המדה שראוי להסתירה ועל כן הלכו חכמי האמת בדרך הזה שלא הזכירו האבות רק שלשה.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל כִּי רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל פָּנִים וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי:

וע"ד הקצלה ויאזק איש עמו הוא כבוד נצח במלאכים, וכבר נתבאר זה בפרשת

וירא אליו ה' (יט ט"א) ואין זכאן לורן להאריך.

וַיִּצַב שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ועל דרך האמת הוא כמדרש רבותינו שדרשו רבותינו במסכת מגילה (יט ע"א) מנין שקראו הקדוש צרוך הוא ליעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל^ב. ויש צענין הזה סוד

גדול הזכירוהו עוד בצראשית רצה (פע"ט ס' ט) בלשון אחר, אמר לו אתה אלוה בעליונים ואני אלוה במתתונים^א. ירמזו למה שהם אומרים תמיד שאיקונין של יעקב תקוקה זכסא

מאיר האמת

שמע ובתפלה בברכה בונה ירושלים בתפילה אלהי דוד ובונה ירושלים בקרית שמע. ע"י ספר הקנה (עמוד קא): ובבונה ירושלים אומר בא"י אלהי דוד ובונה ירושלים אל"ר א"כ מ"ש מתפלה שלא אומר בא"י אלהי דוד ובונה ירושלים א"ל בברכת המזון בונה ירושלים של מטה ע"כ אלהי דוד היא כנ"י שהיא אלהי דוד. יא. ועיי"ש הערה כג. יב. ע"י לקמן פרשת בשלח הערה ו. וע"י זהר (ח"ב סו ע"ב): יעקב בנה מדבחה דכתיב (בראשית לג כ) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל למאן לההוא אתר דאקרי מזבח ומאן שמיה אל אלהי ישראל.

תרגום: יעקב בנה מזבח שכתוב ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל למי לאותו מקום שנקרא מזבח ומה שמו אל אלהי ישראל. יג. ע"י זהר (ח"א קלח ע"א) ויקרא שמו יעקב קב"ה קרי ליה יעקב ודאי תא חזי כתיב הכי קרא שמו יעקב נקרא שמו לא כתיב אלא קרא שמו ויעקבני ודאי חמא ליה קב"ה דהא ההוא חויא קדמאה איהו חכים לאבאשא כיון דאתא יעקב אמר הא ודאי חכים לקבליה ובגין כך קרא ליה יעקב. והא אוקימנא בכל אתר ויקרא סתם האי הוא דרגא בתראה כמה דכתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה וגו' והכא ויקרא שמו יעקב בכל אתר שמיה לא אקרי על ידא דבר נש באתר אחרא מה כתיב

הכבוד, והכונה שהשכינה שורה צארץ ישראל, וע"ד הקבלה יפרש הכתוב כי אלהי ישראל רבינו בחיי
והמשכיל יציין. קרא ליעקב אלטו וכן דרשו חכמי

מאיר האמת

(בראשית לג כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל קב"ה קרא ליה ליעקב אל א"ל אנא אלהא בעלאי ואנת אלהא בתתאי.

תרגום: "ויקרא שמו יעקב". הקדוש ברוך הוא קרא לו יעקב ודאי. בא וראה כתוב כאן "קרא שמו יעקב" לא כתוב נקרא שמו אלא קרא שמו. "ויעקבני" ודאי. הקדוש ברוך הוא ראה שאותו הנחש הקדמוני הוא חכם להרע. כיון שבא יעקב אמר הרי ודאי חכם כנגדו ולכן קרא לו יעקב. הרי בארנו בכל מקום ויקרא סתם זו היא הדרגה האחרונה ככתוב "ויקרא אל משה" וגו' וכאן "ויקרא שמו יעקב" בכל מקום שמו לא נקרא (אלא) על ידי בן אדם. במקום אחר מה כתוב ויקרא לו אל אלהי ישראל" הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל. אמר לו אני אלוה בעליונים ואתה אלוה בתחתונים.

יד. עי' תיקו"ז (עג ע"א): שימני כחותם דא נשמתא דאיהו רשימו דילה גליפא לעילא כמה דאוקמוהו ביעקב דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד דכל נשמתין דאינון גזירין מתמן גליפו דלהון איהו חקוק לעילא ורשימו דלהון לתתא וההוא גליפו דלעילא איהו חותם ורשימו דלתתא רשימו דחותם.

תרגום: "שימני כחותם" זו הנשמה, שהוא, הרושם שלה חקוק למעלה, כמו שבארוהו ביעקב, דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, שכל הנשמות שגזורות משם חקיקתם חקוקה למעלה, והרושם שלהם למטה. ואתה החקיקה שלמעלה, היא החותם, והרושם שלמטה הוא הרושם של החותם.

טו. עי' כללים ח"א פו ע"ב בהגהה: וכל מה שהוא לעתיד הוא עתה לפרקים כמ"ש בתנא דביה אליהו רבה (פרק ג), וכן הוא ג"כ במדרש ויק"ר (פ' כז סי' ד) ועי' ב"ר (פ"ז סי' א) על פסוק אין כאל ישירון, אמרו שם אין כאל ומי כאל ישירון כו' ע"ש [ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו (דברים לג) אין כאל ישירון ורכב שמים בעזרך ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר' סימון אמר אין כאל ומי כאל ישירון הנאים והמשובחין שבכס אתה מוצא כל מה שהקב"ה עתיד לעשות לעתיד לבא הקדים ועשה ע"י הצדיקים בעולם הזה הקב"ה מחיה המתים ואליהו מחיה את המתים הקדוש ב"ה עוצר גשמים ואליהו עוצר גשמים הקב"ה מברך את המועט ואליהו מברך את המועט הקב"ה מחיה את המתים ואלישע מחיה

את המתים הקדוש ב"ה פוקד עקרות ואלישע פוקד עקרות הקב"ה מברך את המועט ואלישע מברך את המועט הקב"ה ממתיק את המר ואלישע ממתיק את המר הקב"ה ממתיק את המר במר ואלישע המתיק את המר במר ר' ברכיה בשם ר' סימון אמר אין כאל ומי כאל ישירון ישראל סבא מה הקב"ה כתוב בו (ישעיה ב) ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו. והוא מה שאמרו (מגילה יח ע"א) שהקב"ה קרא ליעקב אל, וכן הוא בזה"ק (ח"א קלח ע"א) ע"ש. [ובב"ר (ס"פ עט סי' ח) שיעקב קרא לעצמו אל ע"ש, ועי' סוד הדברים בזה בזה"ק (ח"ג פו ע"א*)] ובהגהות מהרח"ו שם, ועל זו מרמז הרמב"ן בפ' וישלח (לג כ) וכן הוא ברקאנטי פ' וישלח, עי' שם ושם ותבין. ועכ"פ הוא כי מה שקרא הקב"ה ליעקב אל הוא מעין תיקון העתיד, כי כל מה שהוא לעתיד הוא נמצא עתה ג"כ לפרקים, וזהו ג"כ מה שאמרו בזה"ק (פ' בא לח ע"א) מאן פני האדון ה' דא רשב"י. כי הוא מעין העתיד שנקראו הצדיקים בשם ה' כמ"ש הרשב"ם וכו', ועי' בהגר"א בתיקונים (תיקון כא בתחילתו דף מב ע"ב סמוך לסופו).

ז"ל הזהר: מאי כי אני הוא דאתרעיתי בההוא דוד ובההוא יעקב אנא הוא אינון ממש לפני לא נוצר אל דתנינן קרא קב"ה ליעקב אל דכתיב ויקרא לו אל אלהי ישראל קב"ה קרא ליעקב אל הה"ד לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה ובגין כך אני הוא כלא כמה דאתמר ואחרי לא יהיה דהא דוד הכי אקרי ולא אית בתריה אחרא.

תרגום: מה זה "כי אני הוא" שהתרציתי באותו דוד ובאותו יעקב, אני הוא, הם ממש. לפני לא נוצר אל, ששנינו קרא הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, שכתוב ויקרא אל אלהי ישראל, הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל, זהו שכתוב לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה, ולכן אני הוא, הכל כמו שנאמר. ואחרי לא יהיה, שהרי דוד נקרא כך, ואין אחריו אחר.

ז"ל מהרח"ו: ור"ל פרצוף יעקב אומר לפני לא יש פרצוף אחר שהוא אל ודוד שהוא פרצוף רחל אומר ואחרי לא יש עוד פרצוף אחר וזהו ואחרי לא יהיה. טז. עי' לעיל פרשת לך לך הערה ה.

האמת (ב"ר פע"ט סי' י) אמר לו הקדוש ברוך הוא ליעקב אתה אלוה בעליונים ואני אלוה בתחתונים והוא מה שדרשו רז"ל (תנחומא במדבר יט) איקונין של יעקב חקוקה בכסא

הכבוד הכונה שהשכינה שורה בארץ ישראל ומזה אמר בלעם (במדבר כג ח) מה אקוב לא קבה אל ואמר זה על יעקב שאפילו בשעת כעסו לא קלל אלא אפס".

(לה יב) וְאֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלְיִצְחָק לְךָ אֶתְנַנֶּנָּה וְלְזַרְעֲךָ אַחֲרָיִךְ אֶתְנֶן אֶת הָאָרֶץ:

אתן את הארץ כפל הלשונות בתורה לא לחנם ויתכן על דרך הקבלה כי הארץ שהזכיר בראש הכתוב היא המדה אשר בה נתברכו שלשת האבות בכל מכל כ"י ואמר נתתי לך אתננה כענין שכתוב (מלכים א' ה כו) וה' נתן חכמה לשלמה"ט, ועל כן חזר וכפל אתן את הארץ, כלומר ארץ ישראל שיתן לזרעו.

רבינו בחיי

וכן עשה בכתוב השני, ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו, שהוא מדבר גם כן למעלה, כלומר במקום המדבר עמו. וכן כתב הרמב"ן ז"ל זה לשונו על דרך האמת עלה מעליו אלהים במקום המדבר עמו כענין שנאמר (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד ה' ממקומו ויאמר מה שהזכירו החכמים האבות הן הן המרכבה ע"כ על כן בא הכתוב שאחריו.

מאיר האמת

יז. ע"י בראשית (מט ז): ארור אפס כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל. וע"י זהר (ח"א קפד ע"א): ותא חזי מה כתיב (שם לו יט) ויאמרו איש אל אחיו דא שמעון ולוי דאינון הוו אחין ודאי בכלא בגין דקא אתו מסטרא דדינא קשיא ובגין כך רוגזא דלהון איהו רוגזא דקטלא בעלמא כמה דאת אמר (שם מט ה) ארור אפס כי עז ועברתם כי קשתה תא חזי רזא דמלה אית רוגזא ואית רוגזא אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ומתתא ואקרי ברוך כמה דאתמר דכתיב (שם יד יט) ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ והא אוקמוה ואית רוגזא דאיהי אתלטיא לעילא ותתא כמה דאתמר דאקרי ארור דכתיב (שם ג יד) ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה ארור אפס כי עז (שם מט ז).

ונקרא ברוך כמו שנתבאר שכתוב "ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ" והרי פרשוה. ויש רוגז מקולל למעלה ומטה כמו שנתבאר שנקרא ארור שכתוב "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה". "ארור אפס כי עז". יח. ע"י לעיל פרשת חיי שרה הערה טו ולקמן פרשת בשלח הערה יב. יט. ע"י זהר (ח"ב קמט ע"א): פתח ואמר (מלכים א' ה יב) ויהו"ה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם האי קרא הא אתמר בכמה דוכתי אבל ויהו"ה אסתכמותא דלעילא ותתא כחדא ויהו"ה איהו ובי דיניה נתן חכמה נתן כמאן דיהיב נבזבזא ומתנה לרחימיה כאשר דבר לו שלימו דחכמתא בעותרא ובשלם ובשלטנו הדא הוא דכתיב כאשר דבר לו.

תרגום: פתח ואמר וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלם בין חירם ובין שלימה ויכרתו ברית שניהם פסוק זה הרי נאמר בכמה מקומות אבל וה' הסכמה שלמעלה ומטה כאחד וה' הוא ובית דינו נתן חכמה נתן כמו שנתן דורון

תרגום: ובא וראה מה כתוב "ויאמרו איש אל אחיו" זה שמעון ולוי שהם היו ודאי אחים בכל משום שבאו מצד הדין הקשה ולכן רגזם הוא רוגז של הרג בעולם כמו שנאמר "ארור אפס כי עז ועברתם כי קשתה". בא וראה את סוד הדבר יש רוגז ויש רוגז. יש רוגז שהוא מבורך ממעלה וממטה

(לה יג) ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו:

ועל דרך האמת - עלה מעליו אלהים במקום המדבר עמו, כענין שנאמר צרוך כבוד ה' ממקומו (שם ג יג) כא, ויאמר מה שהזכירו החכמים, האצות הן הן המרכזה (צ"ר פפ"ג ס"י ו) כב.

(לו לט) וימת בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו הדר וישם עירו פְּעו וישם אשתו מהיטבאל בת מטירד בת מי זהב:

ועל דרך הקבלה ואלה המלכים אשר מלכו רבינו בחי
בארץ אדום ירמוז על העולמות שברא
הקדוש ברוך הוא במדת הדין קודם שברא
העולם הזה^{כג} וקודם שיתגלה מלכותו בעולם
זהו זהו לפני מלך מלך לבני ישראל ומכאן
שהיה בונה עולמות ומחריבן עד שברא את

מאיר האמת

לאנהרא לסיהרא ואיהו רתיכא בלחודוי הדא הוא
דכתיב ויעל מעליו אלהים.

תרגום: "ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר
אתו". רבי שמעון אמר מכאן שנעשה מרכבה
קדושה עם האבות. ובא וראה יעקב הוא מרכבה
קדושה עליונה שעומדת להאיר ללבנה והוא מרכבה
לכדו. זהו שכתוב "ויעל מעליו אלהים".

כג. עי' אד"ר קכח ע"א): תאנא עתיקא דעתיקין
טמירא דטמירין עד דלא זמין תקונוי דמלכא ועטורי
עטורין שירותא וסיומא לא הוה והוה מגליף ומשער
ביה ופריס קמיה חד פרסא ובה גליף ושיער מלכין
ותקונוי לא אתקיימו הה"ד (בראשית לו לא) "ואלה
המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני
ישראל מלכא קדמאה לבני ישראל קדמאה וכלהו
דגליפו (ולא אתקיימו) בשמהן אתקרון ולא
אתקיימו עד דאנח להו ואצנע להו.

תרגום: למדנו: העתיק של העתיקין טמון
שבטמונים עד שלא סידר את תיקוני המלך ואת
עטרי העטורות לא היה עדיין הראשית והסיום והיה
מחוקק ומשער בו ופרס לפניו פרוכת אחת ובה חקק
ושיער המלכים ותיקוניהם לא התקיימו. וזהו
שנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני
מלך מלך לבני ישראל" מלך הראשון לבני ישראל
הראשון. וכל הנחקקים (ולא נתקיימו) נקראים
בשמותם ולא נתקיימו עד שהניח אותם והצניע
אותם.

ומתנות לאהובו כאשר דבר לו שלמות החכמה
בעשר ובשלום ובשלטון זהו שכתוב כאשר דבר לו.
ועי' לעיל פרשת בראשית הערה קמח.

כ. עי' זהר (ח"א קעג ע"ב): תא חזי יעקב קרי ליה
קב"ה ישראל דכתיב (בראשית לה י) לא יקרא שמך
עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו
מאן ויקרא דא שכינתא כמה דאת אמר ויקרא אל
משה.

תרגום: בא וראה הקדוש ברוך הוא קרא
ליעקב ישראל שכתוב "לא יקרא שמך עוד יעקב כי
אם ישראל יהיה שמך". "ויקרא את שמו" מי ויקרא
זו שכינה כמו שנאמר "ויקרא אל משה".

כא. עי' זהר (ח"ב סד ע"א): ברוך כבוד יהו"ה דא
כבוד דלעילא ממקומו דא כבוד דלתתא דא איהו
רזא דעטרא דשבת.

תרגום: ברוך כבוד יהו"ה זה כבוד שלמעלה
ממקומו זה כבוד שלמטה וזהו סוד עטרת שבת.
ועי' ח"א (כה ע"א): ברוך כבוד יהו"ה
ממקומו כבוד יהו"ה שכינתא תתאה ממקומו
שכינתא עלאה.

תרגום: "ברוך כבוד ה' ממקומו". "כבוד ה"
שכינה תחתונה. "ממקומו" שכינה עליונה.

כב. עי' זהר (ח"א קעג ע"ב): ויעל מעליו אלהים
במקום אשר דבר אתו (בראשית לה יג) רבי שמעון
אמר מכאן דאתעביד רתיכא קדישא בהדי אבהן ותא
חזי יעקב איהו רתיכא קדישא עלאה דקיימא

אלו ושתף בהם מדת הרחמים^{כד} ולא אוכל לפרש כי הדברים עמוקים נשגבים ונעלמים עומדים ברומו של עולם ומדרך הקבלה הנאמנה אתה צריך לדעת כי אין הפרש בין פסוק היחוד והוא פסוק שמע לפסוק ותמנע^{כה} ואין הפרש בין פרשת ואלה המלכים ופסוק ושם אשתו מהיטבאל לפסוק (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ועשרת הדברות כי הכל ענין אחד וקשור אחד^{כו} ויש לך להסתכל כי המלכים האלה הם ח' ועם האשה מהיטבאל הם ט' ויש לתמוה מה טעם להזכיר שם האשה במלך הזה יותר מבשאר המלכים הנזכרים בפרשה ומי יתן וידענו האשה הזאת מי היתה שלא מצאנוה בכל

התורה זולתי במקום הזה ומה התועלת המגעת אלינו כשהזכיר הכתוב את שמה. **ועתה** אשכילך ואורך הענין ואומר תחלה כי קרא שם המלך האחד הדר ושם השני הדר ושניהם מלשון הוד והדר שהם מדות^{כז} ופירוש הדר בן בדר י"ג מדות הנכונות והנמשכות מי' ספירות והמשכיל ימצא.

ודבר ידוע כי י"ג מדות הן מנהיגות העולם השפל הזה שהוא עולם הבחינה^{כח} ועל כן קראו עוית לפי שבו יצר הרע המעוות דרכו של אדם ושם יצא משפט מעוקל לפי מחשבת הרואים ואמר וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פעו כי משם פורחות הנשמות^{כט}

מאיר האמת

כו. עי' לעיל פרשת בראשית הערה ה. ועי' זו"ח (נו ע"ד): א"ר אלעזר כל קראין דאורייתא רזין סתימין עילאין אינון. תרגום: אמר רבי אלעזר, כל פסוקי תורה הם סודות סתומים ועליונים.

כז. עי' זהר (ח"ב סא ע"א): מאן לבושו דקודשא בריך הוא הוד ונצח דכתיב (תהלים קד א) הוד והדר לבשת.

תרגום: מהו לבושו של הקדוש ברוך הוא הוד ונצח שכתוב הוד והדר לבשת.

כח. עי' כד הקמח (ערך אבל): דבר ידוע כי העולם הוא עולם הבחינה והנסיון שבו יבחן האדם אם ילך בדרך הש"י או אם תטה אשורו מני הדרך.

כט. עי' אד"ר קמב ע"א): ושם עירו פעו מאי פעו בהאי פעי בר נש דזכי לרוחא דקודשא. תרגום: "ושם עירו פעו", בהאי "פעו"? אדם הזוכה לרוח הקודש.

עי' לעיל פרשת נח הערה כ.

עי' זו"ח (נב ע"א): וכד אתקריבת ביה אתלבש בהוד והדר. הה"ד הוד והדר לבשת. ומ"ט. בגין דהייתא דשעתא אתגדל בגין דאתחבר בעיר אלקינו. ועל דא כתיב גדלת מאד הוד והדר לבשת. באינון לבושו דיקר דפרשת עליה אימא עילאה. בג"כ הדר ושם עירו פעו. אימתי. כד אתחברת ביה מהיטבאל בת מטרד. ועי' הודך והדרך ודאי.

כד. עי' מדרש ילמדנו נמצא בחלק א מבתי מדרשות] (פרשת בראשית אות א): בראשית ברא אלהים. למשפטין עמדו היום וגו' (תהלים קיט צא). במשפט בראת הכל שנאמר בראשית ברא אלהים. כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו בראו במדת הדין. שנאמר בראשית ברא אלהים ולא עמד עד ששתף עמו מדת רחמים שנאמר ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים (בראשית ב ד).

כה. בהקדמת הרמב"ם לפרק חלק בי"ג העיקרים ז"ל והיסוד השמיני תורה מן השמים והוא שצריך להאמין כי כל התורה הזאת המצויה בידינו היום הזה היא התורה שנתנה למשה והיא כולה מפי הגבורה ר"ל שהשיגה כולה מפי הקדוש ברוך הוא בהשגה שנקראות אמירה ע"ד העברת הדבור ואין מי שידע ההשגה ההיא [אלא הוא ע"ה אשר השיג אותו ושהוא במעלת לבלר] ויכתוב מה שנאמר מדברי הימים וענייני התורה ומצותיה ולכן נקרא ע"ה מחוקק ואין הפרש בין בני חם כוש ומצרים ובין אנכי יי' אלוהיך ושמע ישראל יי' א-להינו הכל מפי הגבורה והכל תורת יי' תמימה טהורה קדושה ואמת. ועי' תדב"א זוטא פרק ב: מכאן אמרו אפילו אם אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא הוא יושב וקורא כל היום הפסוק (שם לו) ואחות לוטן תמנע אפי' הכי שכר תורה בידו.

ועירו מלשון (דניאל ד י) עיר וקדיש^ל. ושם אשתו מהיטבאל המקבלת ממנו נקראת מהיטבאל לפי שהיא מדת טובו של אללא שעליה נאמר למשה (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך^{לב} ונקראת גם כן אל ונאמר למשה (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא, כי טוב האדם ביתו^{לג} וכשאמר בת מטרד הוסיף לפרש כי אשתו שהזכיר לא תבין בה אשה ממש כי אם מלשון מדה (מלכים א' ז כו) אלפים בת יכיל ופירש עוד ואמר כי היא מטרדת המחשבה כי ממנה היה טעותו של אחר שאמרו עליו חכמי האמת (חגיגה יד ע"ב) קצץ בנטיעות^{לד} וחזר ופירש עוד כי היא מדה כלולה מרחמים ודין וזהו שאמר בת מי זהב^{לה} כלומר מדה של רחמים ודין כי השכינה הנקראת בת^{לו} כלולה ממש קצוות

שבהם רחמים ודין עוד ידוע מחכמת לשוננו הקדושה כי אות דל"ת מתחלפת באות תי"ו באותיות דטלנ"ת^{לז} ואם כן מלת מטרד כמו מטרת והוא תרגום של משמרת ובמזמור (תהלים קכא א) אשא עיני ששה פעמים שמירה כנגד ששה קצוות ועד כאן דבר בעליונים מכאן ואילך מדבר בתחתונים שהם אלופי עשו הוא שכתוב אחריו ואלה שמות אלופי עשו למשפחותם והמקום יראנו נפלאות מתורתו ויאיר עיני שכלנו באור השגתו ויזכה אותנו לנבואת הושע להיות הלב בידיעתו כשחר נכון מוצאו וכמעין נובע שכן נמשלה התורה למעין הוא שאמר שלמה ע"ה (שיר השירים ד טו) מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון וכן כתוב לעתיד (ישעיה יב ג) ושבתם מים בששון ממעיני הישועה.

מאיר האמת

בך נזכירה דדיך מייך השפע של האם שמשקה אותך ואת הכל וזה הוא הודך והדרך ודאי ל. רש"י: ואלו עיר וקדיש - והוא מלאך שהוא ער לעולם וקדוש. לא. עי' לעיל לא יג. לב. עי' לעיל פרשת לך לך הערה ז. עי' שעה"כ מג ע"ב. לג. עי' לעיל פרשת ויצא הערה סו. לד. עי' פרשת נח הערה מד. לה. עי' אד"ר קמב ע"א וז"ל: מי זהב רחמי ודינא.

כגונא דא נגילה ונשמחה בך נזכירה דודיך מייך נגידו דאימא דאשקי לך ולכלא. ודא הוי הודך והדרך ודאי. תרגום: וכשמתקרבת עמו מתלבש בהוד והדר זהו נאמר (תהלים קד) הוד והדר לבשת ומה הטעם משום שאותה שעה התגדל משום שהתחבר בעיר אלהינו ועל זה כתוב (שם) גדלת מאד הוד והדר לבשת באותם לבושים של כבוד שפרשה עליו האם העליונה משום כך (בראשית לו) הדר ושם עירו פעו מתי כשמתחברת עמו מהיטבאל בת מטרד ועל זה הודך והדרך ודאי כמו כן (שיר א) נגילה ונשמחה